

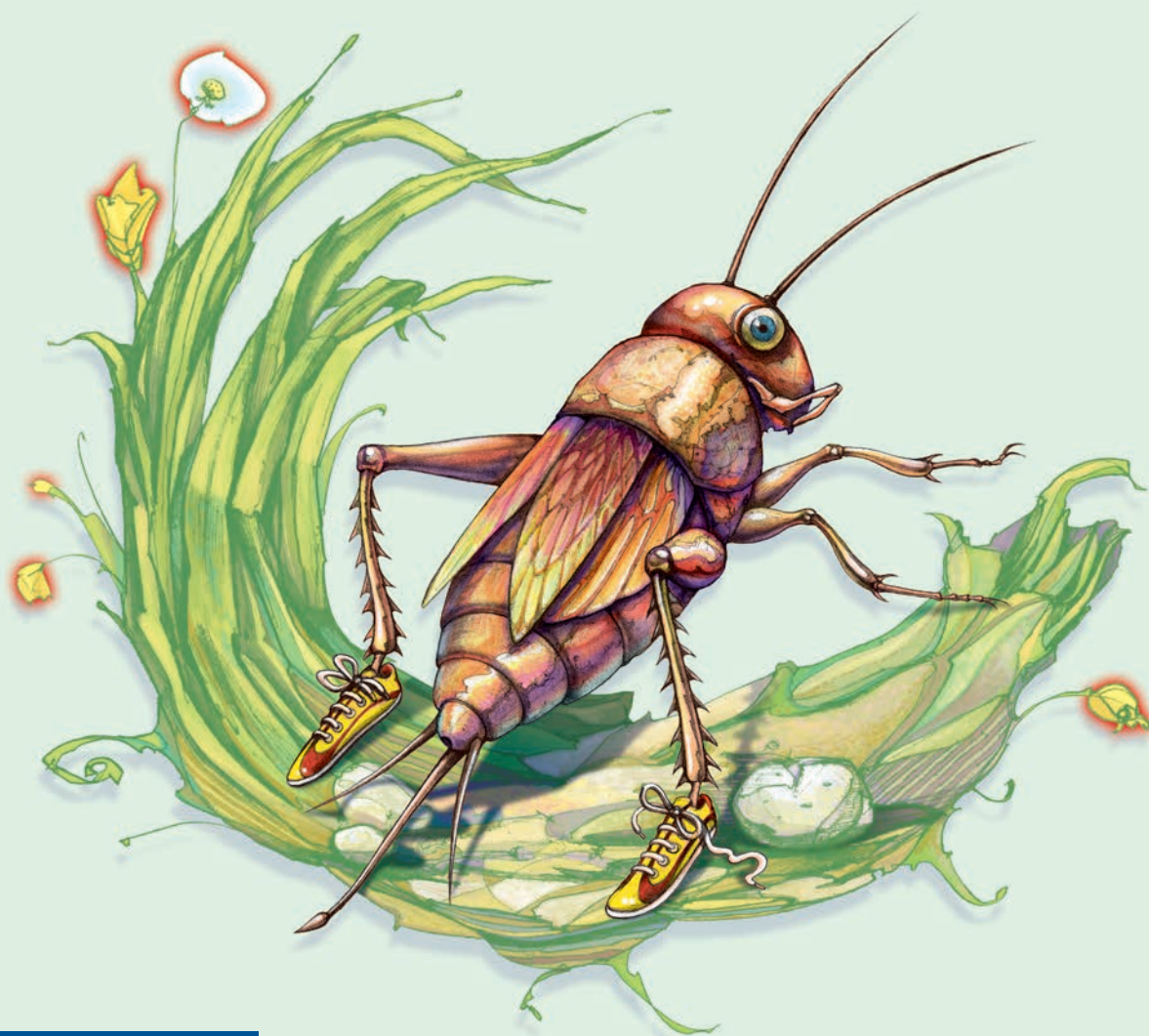
Pintér Tibor · Sallai Margit

KÖRNYEZET- ISMERET

Munkatankönyv

4

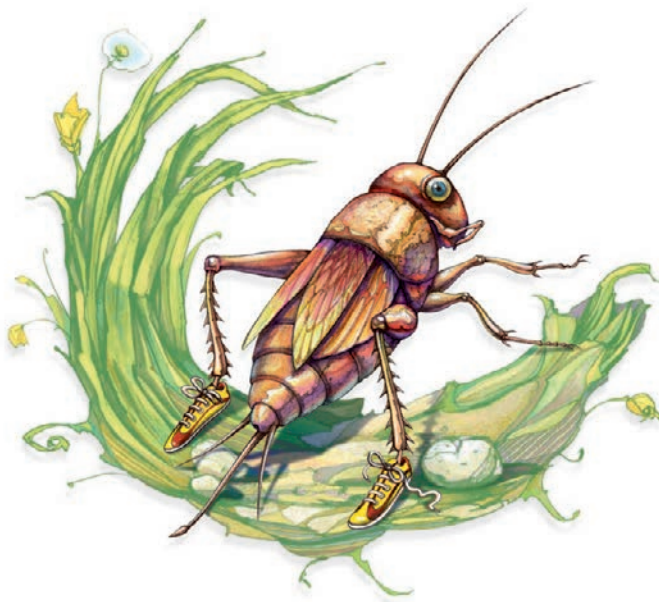
Második félév

Pintér Tibor – Sallai Margit

KÖRNYEZET- ISMERET

Munkatankönyv negyedik osztályosoknak
Második félév

Ötödik, változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2013

Barangolás az Alföld vidékén I.

Hazánk legnagyobb kiterjedésű nagytája az Alföld.

1. Nézd meg a térképen, hogy mely nagytajak határolják az Alföldet!

Az Alföldet átszeli a Duna és a Tisza. Ezek a folyók három részre osztják ezt a nagytájat: a Mezőföldre, a Duna–Tisza közére és a Tisántúlra.

Az Alföld síkság, mivel minden pontja 200 méternél alacsonyabban fekszik.

2. Milyen szint látsz a térképen az Alföldnél? _____

A 200 méternél alacsonyabban fekvő síkságokat alföldeknek nevezzük.

A Duna–Tisza közének középső része a Kiskunság. Felszínét homok borítja.

3. A képek a Kiskunság nagyobb városainak egy-egy ismert épületét mutatják. Keresd meg az atlaszodban ezeket a városokat!

Kecskemét: Cifrapalota

Cegléd: Református Nagytemplom

Kiskőrös: Petőfi szülőháza

Nagykőrös: egykori főgimnázium

4. Nézd meg az atlaszodban, majd jegyezd le, milyen néprajzi értékek jellemzik a Kiskunságot!

---

5. Milyen jellegzetes magyar termékeket (hungarikumokat) találhatsz ezen a vidéken?

A Tiszántúlon található a Nagykunság. Itt igen jó termőföld alakult ki a folyók áradásai miatt.

A néprajzi értékek közül kiemelendő a fazekasság és a szűrkészítés.

6. Mutasd meg az atlaszodban a fotókon látható városokat!

Szolnok: Szigligeti Színház

Karcag: Győrffy István Múzeum

7. Olvasd le az atlaszod térképéről, majd jegyezd is le a Duna–Tisza közén és a Tiszántúlon található nemzeti parkok nevét!

Hazánk legnagyobb tája az Alföld. A tengerszint feletti magassága nem haladja meg a 200 métert. A Duna és a Tisza három részre osztja: a Mezőföldre, a Duna–Tisza közére és a Tiszántúlra.

A Kiskunság az Alföldnek a Duna–Tisza közén elhelyezkedő kisebb tája. A jó termőföldű Nagykunság a Tiszántúl középső részén terül el.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park növényei

A Balaton a Kárpát-medence legnagyobb tava. Átlagos mélysége 3,6 m, legnagyobb mélysége pedig 12,5 m. Mérete miatt „magyar tengernek” is becézik. A valódi tengerekhez annyi köze van, hogy helyén, sőt az egész Kárpát-medencében, 20 millió évvel ezelőtt Pannon-tenger néven tényleg hatalmas víztömeg hömpölygött.

1. Írd le, mi a különbség a tó és a tenger között!

A Balatontól északra és dél-nyugatra elterülő tájak értékeit őrzi a Balaton-felvidéki Nemzeti Park.

2. Keresd meg az atlasz Magyarország domborzati térképe segítségével a fenti műholdképen a Kis-Balatont!

A Kis-Balaton hatalmas mocsárvilága szintén a nemzeti park része. Sekély vizében, a part menti nád és gyékény mellett a víztükröt fehér tündérrózsák és a hasonlóan szép látványt nyújtó sárga tavirózsák díszítik. Ezeket a népnelv, palack alakú termése miatt, vízitőknek is nevezi.

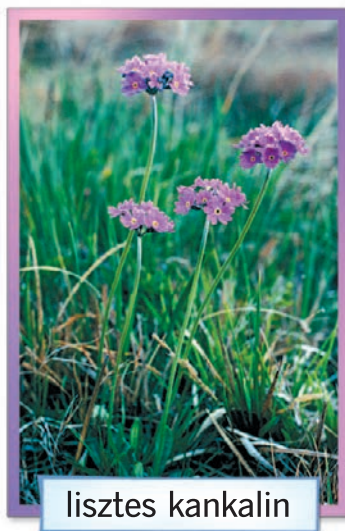
fehér tündérrózsza

vítők

Magyarországon csak e vidéken él a nedves rétek díszes virága, a lisztes kankalin. Ez a védett növény a nemzeti park emblémájában is szerepel. Nevét onnan kapta, hogy leveleinek fonákja fehérén lisztes.

Szobanövényként a virágkereskedésekben a közönséges kankalin nemesített példányaait primula névvel árusítják. Ez a latin elnevezés is igen beszédes, a szó ugyanis elsőt jelent. A kankalin a tavasz első virágai közé tartozik.

lisztes kankalin

3. Figyeld meg alaposan a nemzeti park emblémáját! Melyik hegy jellegzetes körvonalait fedezed fel benne?

A nemzeti park területén több, nagyon különleges, fokozottan védett orchidea, más néven bangó is él. Virágaik látványukban, illatukban, méretükben, de a bársnyos szőrzet tapintását tekintve is hasonlítanak egy-egy rovarra.

4. Beszéljétek meg, a növényeknek milyen előnyük származik a fentiekből! Rajzold le a növények alá azokat a rovarokat, amelyeket szerintetek virágaik utánóznak!

_____ bangó

_____ bangó

_____ bangó

A tiszta, sekély, édesvízi tavakban él a sárga tavirózsa és a védett, fehér tündér-rózsa. Természetes élőhelyéről egyiket se vidd haza! Virágkereskedésekben sok szép, vadon termő növénynek megveheted a nemesített változatát.

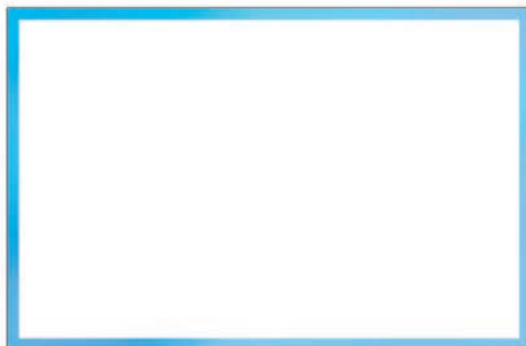
Az Aggteleki Nemzeti Park állatai

Az Aggteleki Nemzeti Park emblémájában egy foltos szalamandra látható. Ez az állat külsőleg a gyíkokhoz hasonlít, pedig valójában a békák és a gőték rokona. Rovarokkal, meztelencsigákkal táplálkozik. Nagyon érzékeny a környezetszennyezésre, csak tiszta vizű patakok mentén él.

1. Az állatvilágban az élénkpiros és -sárga szín jelentése az, hogy tulajdonosa más élőlényekre veszélyes mérgeanyagot termel. A foltos szalamandra foltjai is ezt jelzik. Rajzolj le egy másik állatot, amelyik szintén ilyen színű mintázatával hozza ugyanezt környezete tudomására!

foltos szalamandra

Hajdan Magyarország legnagyobb ragadozó emlősei a barna medve, a hiúz és a farkas voltak. Sajnos hazánkból az emberek túlzott félelme és az állatok bundájának jó minősége miatt a múlt században teljesen kiirtották e három nagyvadat.

hiúz

farkas

barna medve

A szigorú védetség eredményeképpen a hiúz és a farkas újra megtelepedett az Aggteleki Nemzeti Park területén. Már medvenyomokat is felfedeztek ugyanitt. Mindhárom ragadozó kerüli az embert, ok nélkül nem támad. Azért, hogy a növényevő állatok ne szaporodjanak túl, szükség van rájuk. Örülünk jelenlétüknek.

Jellemző állata a parknak a pannon gyík. A gyík apró, 10-12 cm hosszú. Törzse hengeres. Lábai kicsik, gyengék. Alapszíne bronzos barna. Téli álmra mélyen a föld alá bújik. Számos ellen-sége van. Így a többi nagy testű gyík és a madarak is zsákmányul ejtik.

pannon gyík

2. Mely madarak fogják el a pannon gyíkot? Megtudod, ha a betűket helyes sorba rendezed! Írd le helyesen a madárneveket!

ibécs, cserév, góviköri

A nemzeti park területén van az ország egyetlen hucul ménese. Ezeket a kis testű lovakat lovaglásra és máhahordásra használták régen a hegyekben. Igen szívósak és ellenállóak. Könnyen kezelhető, kedves fajta. Ma inkább szabadidő lóként tartják őket.

hucul lovak

Az Aggteleki-karszt, a Bükkhöz hasonlóan mészkőből épül fel. Hatalmas, cseppkövekben gazdag barlangrendszere különösen szép. Ezért a világörökség része.

3. Sajnos a barlangokat látogató turisták sok kárt okoznak. Húzd át pirossal a helytelen viselkedést!

Az állatvilágban az élénkpiros és -sárga szín azt jelenti, hogy gazdája mérgező anyagot termel, így veszélyes más élőlényekre.

A hiúz, a farkas és a barna medve a Kárpát-medence legnagyobb ragadozói. Fontos szerepet játszanak a természet egyensúlyának fenntartásában.

Tartalom

Magyarország tájain	3
Barangolás az Alföld vidékén I.	5
A Kiskunsági Nemzeti Park növényei	7
A Kiskunsági Nemzeti Park állatai	9
A Hortobágyi Nemzeti Park növényei	11
A Hortobágyi Nemzeti Park állatai	13
Barangolás az Alföld vidékén II.	15
A Körös–Maros Nemzeti Park növényei	17
A Körös–Maros Nemzeti Park állatai	19
A Kisalföld	22
A Fertő–Hanság Nemzeti Park növényei	24
A Fertő–Hanság Nemzeti Park állatai	26
A Dunántúl nyugati peremén	28
Az Őrségi Nemzeti Park növényei, gombái	30
Az Őrségi Nemzeti Park állatai	32
Hazám Magyarország I. (Összefoglalás)	35
Várak, várromok a Dunántúli-középhegységben	36
A Duna–Ipoly Nemzeti Park növényei	39
A Duna–Ipoly Nemzeti Park állatai	42
Hazánk legnagyobb tava	45
A Balaton-felvidéki Nemzeti Park növényei	48
A Balaton-felvidéki Nemzeti Park állatai	50
A Dunántúli-dombság és a Mecsek	52
A Duna–Dráva Nemzeti Park növényei	54
A Duna–Dráva Nemzeti Park állatai	56
Az Északi-középhegység	58
A Bükk Nemzeti Park növényei	60
A Bükk Nemzeti Park állatai	62
Az Aggteleki Nemzeti Park növényei	65
Az Aggteleki Nemzeti Park állatai	67
Hazám Magyarország II. (Összefoglalás)	69
Év végi összefoglalás	70
Túra a Börzsönyben	72
Szómagyarázat	73
Térképmelléklet	74

Kiadja a Mozaik Kiadó, 6723 Szeged, Debreceni u. 3/B.; Telefon: (62) 470-101, 554-664
E-mail: kiado@mozaik.info.hu • Honlap: www.mozaik.info.hu • Felelős kiadó: Török Zoltán
Grafikus: Deák Ferenc • Műszaki szerkesztő: Horváth Péter
Készült a Dürer Nyomda Kft.-ben, Gyulán • Felelős vezető: Kovács János
Terjedelem: 8,41 (A/5) ív • 2013. július • Tömeg: 192 g • Raktári szám: MS-1649